

Hankesuunnitelma: Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksen Masterplan

Tiivistelmä

Rautavaaran kunta on esittänyt Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamista. Tämän hankkeen tarkoitus on tehdä Tiilikkajärven kansallispuiston laajennusta tukeva suunnitelma, Masterplan. Masterplan on kuvaus toimenpiteistä, jotka tulee tehdä tai ottaa huomioon kansallispuiston laajennusta suunnitellessa. Masterplanin lisäksi hankkeessa tehdään investointi- sekä kehittämissuunnitelma kustannusarvioineen vuosille 2021–2031. Hankkeen budjetti on 58 400 euroa ja hankeaika on 1.9.2021–30.5.2022.

Kansallispuistojen kävijämäärät ovat olleet kasvussa koko 2010-luvun ja koronapandemia on entisestään kasvattanut kansallispuistojen kävijämääriä. Tiilikkajärven kansallispuiston laajennukselle ja kehittämiselle on perusteltu tarve, sillä se mahdollistasi parempien palvelujen tarjoamisen kävijöille ja alueen virkistys- ja matkailukäytön kehittämisen. Nykyinen kansallispuisto ei juurikaan sovellu palvelujen järjestämiseen ja mm. nykyiset pysäköintitilat ovat alimitoitettut kävijämäärään nähden. Laajennuksella olisi myös merkittävä luonnonsuojelullinen vaikutus.

Kansallispuiston laajennusosa ylittäisi Ylä-Keyritty järven rantaan, jossa toimii Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Metsäkartano. Metsäkartano on kiinnostunut toimimaan kansallispuiston asiakaspalvelupisteenä.

Tulevaisuudessa luontomatkailun rooli korostuu entisestään elinkeinoelämän kehittämisessä, mm. elämyspalvelujen ja ravitsemus- ja majoituspalvelujen saralla. Myös hankkeen välilliset vaikutukset elinkeinoelämään ovat merkittävät. Kansallispuiston laajennuksella on huomattava aluetaloudellinen merkitys, mikäli se markkinoidaan ja hyödynnetään yritystoiminnassa oikealla tavalla.

Hankkeen taustat ja lähtötilanteen kuvaus

Luonto- ja retkeilykohteiden sekä kotimaanmatkailun suosion kasvu luo painetta myös kansallispuistojen kehittämiselle. Kansallispuistojen kävijämäärät ovat olleet kasvussa koko 2010-luvun ja koronapandemia on entisestään kasvattanut kansallispuistojen kävijämääriä. Tiilikkajärven kansallispuiston kävijämäärä vuonna 2019 oli 16 000 ja vuonna 2020 lähes 20 000. Tiilikkajärven kansallispuiston laajennukselle ja kehittämiselle on perusteltu tarve.

Laajennusosa muodostuisi pääosin nykyisistä yhtenäisistä Tiilikan, Löytynsuon-Maamonsuon ja Pumpulikirkon Natura 2000 –alueista, joista merkittävä osa on jo luonnonsuojelualueita. Pumpulikirkon natura-alueella on mm. Metsähallituksen vuonna 1972 perustama Pumpulikirkon luonnonsuojelualue, joka käsittää Pumpulikirkoksi nimetyn hiidenkirkun ja sitä ympäröivän kalliokanjonin alueen vanhoine metsineen. Laajennusalueella on myös osittain valmiina reitistöinfra. Laajennusalueella on vain kaksi maanomistajaa Metsähallitus ja Tornator Oyj.

Kansallispuistostatus luo itsessään kysyntää ja painetta kehittää alueen virkistys- ja matkailukäyttöä ja palveluita. Kansallispuiston laajentaminen mahdollistasi parempien palvelujen tarjoamisen kävijöille. Nykyinen kansallispuisto ei juurikaan sovellu palvelujen järjestämiseen ja mm. nykyiset pysäköintitilat ovat alimitoitettut kävijämäärään nähden.

Kansallispuiston laajennusosa ylittäisi Ylä-Keyritty järven rantaan, jossa toimii Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Metsäkartano. Metsäkartano on kiinnostunut toimimaan kansallispuiston asiakaspalvelupisteenä, Tiilikkajärven luontokeskuksena, johon sillä olisi valmiudet hyvin pienillä investoinneilla. Laajennuksella Metsäkartanon ja muiden paikallisten yrittäjien palvelut tulisivat kävijöiden saavutettaviksi ja lisäisivät merkittävästi kaivattua palvelutarjontaa ja viihtyvyyttä. Laajennuksella olisi myös merkittävä luonnonsuojelullinen vaikutus.

Laajennus sopii myös Rautavaaran kuntastrategiaan, jossa luonnon tarjoamat mahdollisuudet on tunnistettu. Tulevaisuudessa niiden rooli korostuu entisestään elinkeinoelämän kehittämisessä, mm. luontomatkailun, elämyspalvelujen ja ravitsemus- ja majoituspalvelujen saralla. Myös aktiviteetin kasvun välilliset vaikutukset elinkeinoelämään ovat merkittävät, mm. kuljetuspalvelujen kysynnän kautta. Laajennuksella olisi positiivinen vaikutus alueen elinkeinoelämälle.

Rautavaaran kunnanhallitus teki ehdotuksen laajennusta 17.8.2020 ja Pohjois-Savon Liitto yhtyi siihen 24.8.2020. Matkailun kehittäminen osana talouden uudistumista on mainittu myös Pohjois-Savon uuden kasvun suunnitelmassa yhtenä painopistealueena. Myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa todetaan kansallispuistoverkoston laajentaminen yhtenä keinona pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Hankkeen hakija

Rautavaaran kunta.

Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on tehdä Tiilikkajärven kansallispuiston laajennusta tukeva suunnitelma, eli Masterplan vuosille 2021–2031. Masterplan on yhtenäinen suunnitelma ja kuvaus toimenpiteistä jotka tulee tehdä tai ottaa huomioon kansallispuiston laajennusta suunnitellessa. Suunnitelmassa kuvataan myös missä järjestyksessä laajennukseen liittyviä asioita tulee tehdä, millaisia vaikutuksia laajennuksella on ympäröivään toimintaympäristöön, ja niin edespäin. Masterplan pitää sisällään myös Tiilikkajärven kansallispuiston kehittämis- ja investointisuunnitelman kustannusarvioineen vuosille 2021–2031.

Alueen kokonaissuunnittelu Masterplanin avulla yhdessä eri osapuolten, kuten maaomistajien ja Metsähallituksen hoidon- ja käytön suunnittelun kanssa tuo selkeästi esille yhteisen tahtotilan ja tavoitteet, sekä askelmerkit niin, että ne ovat linjassa kansallispuiston ja sen ympäristön kehittämisen ja eri käyttäjäryhmien sekä riistanhoidon ja metsästysmahdollisuuksien kanssa. Hankeen pitkän tähtäimen tavoite on Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksen toteutuminen kaikkien asianosaisten tahojen mielipiteitä kuunnellen.

Hankkeen kohderyhmät

Hankkeen kohderyhmiä ovat:

- Alueen maanomistajat
- Alueen asukkaat ja kesäasukkaat
- Matkailijat, retkeilijät, metsästäjät, muut alueen käyttäjäryhmät
- Matkailuyrittäjät
- Elämyspalveluyrittäjät
- Muut välillisesti laajennuksesta hyötyvät yrittäjät

Hankkeen toimenpiteet

Nykytilan kuvaus

Kansallispuistojen kävijämäärät ovat olleet kasvussa koko 2010-luvun ja koronapandemia on entisestään kasvattanut kansallispuistojen kävijämääriä. Tiilikajärven kansallispuiston kävijämäärä vuonna 2019 oli 16 000 ja vuonna 2020 lähes 20 000. Nykyinen kansallispuisto ei juurikaan sovellu palvelujen järjestämiseen ja mm. nykyiset pysäköintitilat ovat alimitoitettut kävijämäärään nähden.

Alueella ei ole erityisiä palveluita liikuntaesteisille. Myös alueen asiakaspalvelu ja opastus on kaukana Kolin luontokeskus Ukossa. Esitetyllä laajennusalueella on jo jonkin verran reitistö-ym. infraa, joka on kuitenkin rapistumassa. Muuttuvassa toimintaympäristössä on tärkeää hankkeen aluksi määrittää alueen matkailun nykytila sisältäen mm. vuodepaikat, työpaikat, kävijämäärät ja liikevaihdon.

Alueen matkailullisen vision määrittely

Hankkeessa määritellään yhteinen visio ja tahtotila osallistamalla alueella toimivat yrittäjät ja yritykset, asukkaat, ohjausryhmän jäsenet sekä poliittiset päättäjät.

Visioon voi sisältyä mm. kävijämäärän reilu kasvu vuoteen 2031 mennessä, palvelutarjonta yrittäjävetoisesti monipuolistuu sekä majoitus- ja ravintola-alalla, elämyspalveluissa sekä välillisissä elinkeinoissa kuten kaupassa ja kuljetuspalvelussa. Metsäkartanosta tulee kansallispuiston asiakaspalvelu- ja luontokeskus jolloin Metsäkartanon ja muiden paikallisten yrittäjien palvelut tulisivat merkittävästi paremmin kävijöiden saavutettaviksi ja lisäisivät alueelle kaivattua palvelutarjontaa ja viihtyvyyttä.

Myös lisätyn todellisuuden ja virtuaalitodellisuuden hyödyntäminen matkailukäytössä otetaan huomioon ja sen potentiaali hyödynnetään.

Matkailun määrällisten ja laadullisten tavoitteiden määrittely

Hankkeessa määritetään vision mukaiset lähtöisesti mitattavat määrälliset ja laadulliset tavoitteet vuoteen 2031 mennessä. Näitä voivat olla mm.

- Vuodepaikkojen määrä/lisäys
- Yöpymisvuorokaudet
- Päiväkävijämäärät
- Matkailun investoinnit euroa
- Matkailun liikevaihto euroa
- Uudet yritykset/työpaikat
- Tunnettavuus
- Uudet innovaatiot matkailupalveluiden tuottamisessa, myynnissä ja markkinoinnissa
- Paikallistalouteen jäävät eurot

Alueen luonnonsuojelluksen vision määrittely

Laajennusosa muodostuisi pääosin nykyisistä yhtenäisistä Tiilikan, Löytynsuon-Maamonsuon ja Pumpulikirkon Natura 2000 –alueista, joista osa on jo luonnonsuojelualueita. Pumpulikirkon natura-alueella on mm. Metsähallituksen vuonna 1972 perustama Pumpulikirkon luonnonsuojelualue, joka käsittää Pumpulikirkoksi nimetyn hiidenkirkon ja sitä ympäröivän kalliokanjonin alueen vanhoine metsineen. Laajennus jopa kolminkertaistaisi kansallispuiston pinta-alan ja liittäisi kansallispuistoon erityyppisiä alueita, joten sillä on merkittävä

luonnonsuojelullinen vaikutus alueen lajistolle ja monimuotoisuudelle. Luonnon monimuotoisuuden merkitys tulee korostumaan tulevina vuosina kansainvälisestäkin joten luonnonsuojelullinen visio on myös syytä määritellä.

Kehittämis- ja investointisuunnitelma vuosille 2021–2031

Hankkeessa tehdään edellä tehtyjen toimenpiteiden pohjalta suunnitelmat joilla nykytilanteesta päästään yhteiseen visioon.

Suunnitelma jaetaan kahteen osaan, toinen koskee investointeja, niin julkisia kuin yksityisiä ja toinen alueen kehittämistä. Investointisuunnitelmissa otetaan huomioon kuntien maankäytön sekä kaavoituksen suunnitelmat.

Suunnitelmien luomiseen kootaan asiantuntijaryhmiä. Esim. lisätyn todellisuuden ja virtuaalitodellisuuden työryhmä, kansallispuiston luontokeskustyöryhmä, matkailu- ja muiden yrittäjien työryhmä, sekä kuntien maankäytöstä ja infrarakentamisesta vastaava työryhmä.

Investointisuunnitelma pitää sisällään mm. matkailua ja virkistyskäyttöä tukevat rakenteet alueella. Näitä voivat olla mm. reitit, rantautumis- ja venepaikat, taukotuvat, parkkipaikat, opasteet, valokuitu ja kunnallistekniikka, veneväylät, vuodepaikat, matkailuinvestoinnit ja AR/VR-tekniikan hyödyntäminen.

Investointisuunnitelman tuloksena tulee tietoa eri tulevaisuuden investointien osa-alueiden kustannusarvioista, rahoitussuunnitelmista ja mahdollisista kaavoitustarpeista.

Kehittämissuunnitelmassa huomioidaan alueen matkailullinen kehittäminen mm. seuraavista näkökulmista: Metsäkartanon luontokeskus, AR-/VR-kansallispuisto, ekoturisti/luontomatkailu, opastus ja elämykset, ja luonnonsuojelu.

Hankkeen aikataulu

Hankkeen toteutusaika on 1.9.2021 - 30.5.2022

Hankkeen organisointi

Hankkeesta vastaa Rautavaaran kunta ja hanketta edistetään jo aiemmin nimetyn Tiilikkejärven kansallispuiston laajennustyöryhmän kanssa joka muuttuu hankkeen ohjausryhmäksi. Tahoilta pyydetään suostumus ohjausryhmään osallistumisesta ja suostumus on saatu jo Tornator Oyj:n, Metsästäjäliiton, Pohjois-Savon ELY-keskuksen, Rautavaaran kurssi- ja leirikeskussäätiö sr/Metsäkartanon ja Rautavaaran kunnan elinvoimapaalvelujen osalta.

Hankkeella on projektipäällikkö, jonka tehtäviin kuuluvat tiedotus, hankkeen hallinnointi, kilpailutukset, yhteistyö yrittäjien ja sidosryhmien kanssa, yhteydenpito ja edunvalvonta poliittisiin päätöksentekijöihin sekä Masterplanin kirjoittaminen ja kehittämis- ja investointisuunnitelman laatiminen.

Hankkeeseen kootaan erilaisia eri teemoihin keskittyviä työryhmiä, joita voivat olla mm. lisätyn todellisuuden ja virtuaalitodellisuuden työryhmä, kansallispuiston luontokeskustyöryhmä, matkailu- ja muiden yrittäjien työryhmä, sekä kuntien maankäytöstä ja infrarakentamisesta vastaava työryhmä.

Kustannusrakenne

Kustannus 1.9.2021–30.5.2022

Palkkauskulut (sis. sivukulut) 35 000 €

Ostopalvelut

- Masterplan kirjan tekemiseen 6 000 €, joka koostuu
 - paino & taitto 3 000 €
 - valokuvaus ja videokuvaus 3 000 €
- Työryhmien asiantuntijat 7 000 €
- Viestintä ja tiedottaminen 2 000 €

Flat rate 24% 8 400 €

YHTEENSÄ 58 400 €

Rahoitus Pohjois-Savon liitto Akke 46 720 € 80 %

Rautavaaran kunta 11 680 € 20 %

YHTEENSÄ 58 400 €